



GEWOON ANDERS

• VERENIGING GEMEENSCHAPPELIJK WONEN • JUNI 2020



Findhorn: een andere manier van leven

Gemeenschappelijk wonen **Spreefeld Berlin**

- Woongemeenschappen in Spanje
- Van mondiaal gesleep naar **radicale regionalisering**
- Het gezag van de groep

INHOUD

- 02 **Gemeenschappelijk wonen Spreefeld Berlin**
- 05 **Logeren bij een cluster**
- 06 **Column: Gewoon een knuffel geven**
- 07 **Het gezag van de groep**
- 08 **Woongemeenschappen in Spanje**
- 10 **Gehoord Gezien Gelezen**
- 12 **Nieuw bericht uit de Biotoop**
- 15 **Findhorn: een andere manier van leven**

colofon

GEWOON ANDERS
is het blad van de Vereniging
Gemeenschappelijk Wonen

Abonnementen en losse nummers
Zie info achterflap
Voor een proefnummer mail naar
info@gemeenschappelijkwonen.nl

Redactieadres
Oosterweg 2c
1968 KN Heemskerk

Redactie
Anna Dijkhuis
Heleen Toet
Flip Krabbendam
Co Aaij

Aan dit nummer werkten mee
Peter Bakker
Miha Fuderer
Kim Verheugen

Foto voorpagina
Deelnemers aan een workshop in
leefgemeenschap Findhorn

Vormgeving
Co Aaij

Druk
Drukkerij Pasklaar te Sittard



Gemeenschappelijk wonen Spreefeld Berlin

Ontwerp: Die Zusammenarbeiter – Gesellschaft von Architekten GmbH
Silvia Carpaneto / FAT Koehl / Bar Architecte
Gruppe F (landschapsarchitectuur)

In deze bijdrage wil ik, als in eerdere bijdragen, een project laten zien waarin gemeenschappelijk wonen vorm heeft gekregen. Dit om toekomstige bewoners die een project willen realiseren te informeren en te inspireren.

In deze bijdrage gaat het om het project 'Spreefeld' in Berlijn. Zoals bij de eerdere projecten zal ik ook hier kijken naar: de schaalniveaus en voorzieningen / de bewonersgroep / de ontsluiting / de aansluiting met de buitenwereld. Ook zal ik aandacht besteden aan 'extra's': kwaliteiten die niet altijd gevraagd worden maar die evengoed een bijdrage kunnen leveren aan deze woonvorm. Zoals flaneergebieden, wandelgangen, tussendeuren, en drempelgebieden.

Algemene informatie

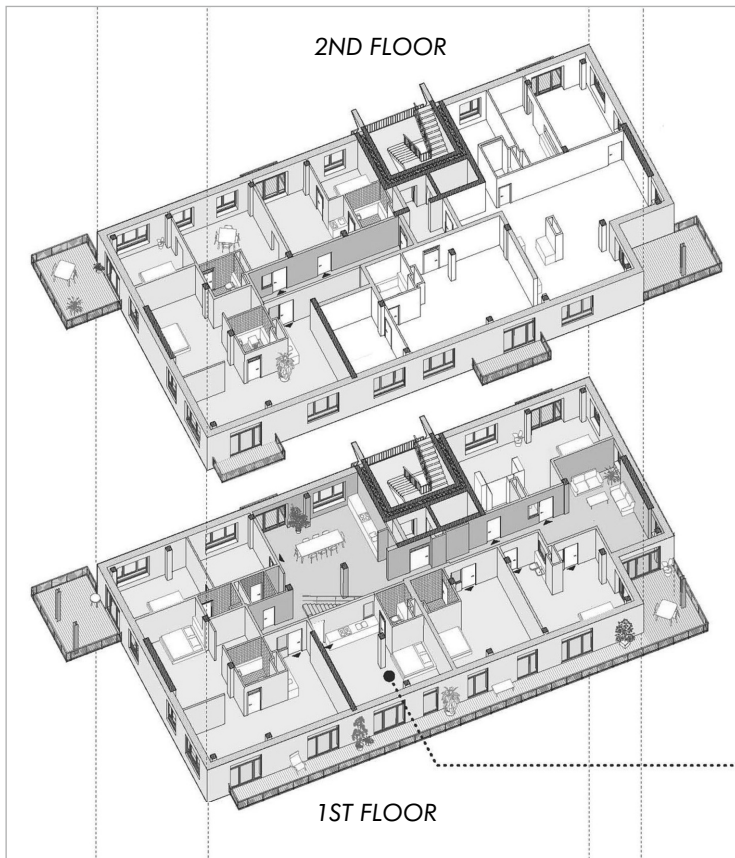
Het project Spreefeld telt 65 wooneenheden en appartementen, die zijn ondergebracht in drie bouwblokken en het is gebouwd aan de oever van de Spree in Berlijn. Het is een initiatief van architecten en bewoners die wilden voorkomen dat de oever van de Spree geheel geprivatiseerd zou worden. Het gebouw is opgeleverd in 2014.



Drie bouwblokken aan de oever van de Spree

Schaalniveaus en voorzieningen

Van de bewoners woont 40% in een zogenaamde cluster die bestaat uit een combinatie van woningen, die zich kan uitstrekken over twee of drie verdiepingen.



Een cluster bestaande uit 8 woningen met samen 11 bewoners

Een cluster, die kan bestaan uit maximaal 17 woningen, beschikt over een gemeenschappelijke eetkeuken en zithoek. Waarbij de vraag kan worden gesteld of individuele huishoudens nog wel tot hun recht komen in deze grote clusters. De grootte kan ook voor praktische problemen zorgen bij het samen runnen van de gemeenschappelijke keuken.



Eetkeuken cluster

De resterende 60% van de huishoudens wilde kennelijk wat meer afstand tot hun medebewoners. Toch zou het kunnen dat de schaal van het project als geheel een wat grote context is voor deze individuele huishoudens. Daar staat tegenover dat contacten tussen de bewoners ook kunnen ontstaan op een tussenniveau: elk bouwblok is namelijk voorzien van een daktuin.



Elk bouwvolume is voorzien van een daktuin

Op de begane grond van de drie bouwblokken bevinden zich de voorzieningen voor het gehele project: een salon, gastvertrekken, een fitnessruimte, een muziekrimte, een gezamenlijke houtwerkplaats, een ruimte voor 'ontmoeting en voeding' en nog enkele onbenoemde ruimten voor verschillend, tijdelijk, gebruik. Daarnaast is er rond de bouwblokken een gemeenschappelijke tuin.



Muziekrimte



Gemeenschappelijke tuin

Omdat de initiatiefnemers wilden dat de oever van de Spree openbaar zou blijven is het project zo ontworpen dat de Spree vanuit de buurt zichtbaar en toegankelijk bleef. Maar dit had tot gevolg dat, zoals we op de plattegrond kunnen zien, de gemeenschappelijke tuin geen duidelijk herkenbare ruimte is geworden. Hierdoor, en door het feit dat de algemene voorzieningen verdeeld zijn over de drie bouwblokken, toont dit project niet als een geheel. De praktijk zal moeten uitwijzen of dit een probleem is, voor de samenhang van de totale bewonersgroep, voor het onderhoud van de tuin, of voor de relatie met buurtbewoners die hier zouden kunnen verschijnen... met alles wat nodig is voor een BBQ, in de veronderstelling dat zij zich hier op een openbare groenstrook bevinden. Veel zal afhangen van de inrichting van de tuin.

Bewonersgroep

Door de verschillende woningen en woonvormen is een grote variatie in huishoudens mogelijk geworden. Alleenstaanden, gezinnen, éénoudergezinnen kunnen allemaal een plek vinden in deze opzet. Er zijn ook vluchtelingen opgenomen in het project.

De clusters zijn gemengd naar woninggrootte, wat variatie in de bewonerssamenstelling mogelijk maakt, ook op clusterniveau. Het is altijd weer de vraag hoe ver daarin gegaan moet worden. Wanneer is de variatie te groot, zodat verschillen in levensstijl gaan storen in plaats van inspireren, en wanneer is de variatie te klein, wat de onderlinge omgang minder interessant kan maken...

Ontsluiting

Gemeenschappelijke voorzieningen werken het beste als ze 'in de loop' liggen, als de ontsluiting de reeks van sociale niveaus volgt en contact houdt met deze voorzieningen. Hierdoor kan men zien wat er zich hier afspeelt, waardoor

het mogelijk is zich daar spontaan bij aan te sluiten. In dit project hebben de drie bouwvolumes hun eigen toegang, waarbij opvalt dat de trap en lift afgescheiden blijven van de gemeenschappelijke ruimten op de begane grond. Zie ook de plattegronden op de vorige pagina.

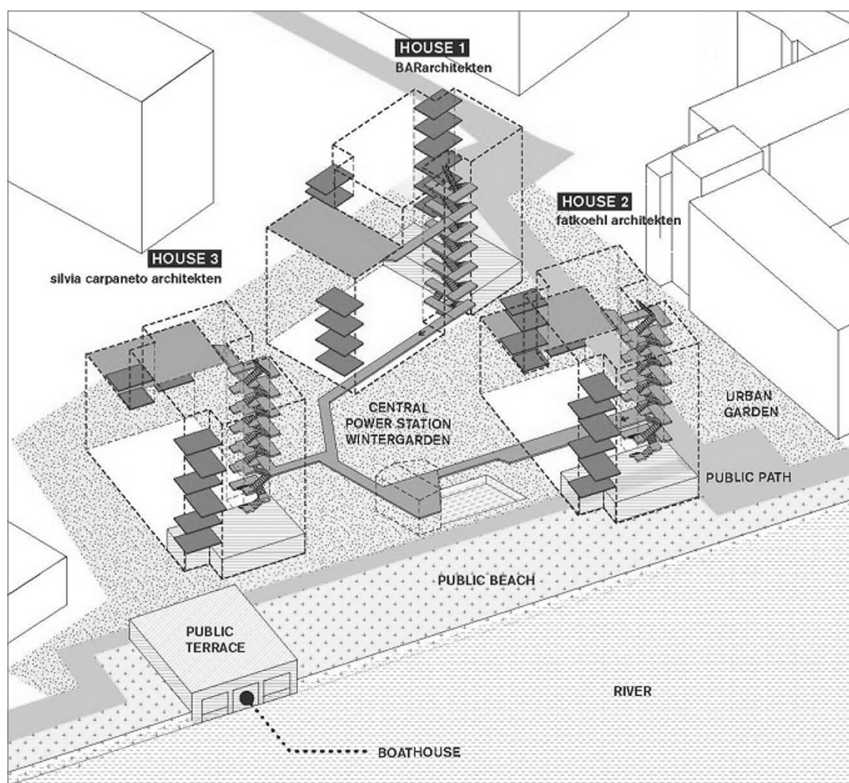
Wie op de verdieping uit de lift komt, op weg naar de eigen eenheid of het eigen appartement heeft niet altijd zicht op de gemeenschappelijke keuken en woonkamer van de cluster. De dakterrassen op ieder bouwblok liggen zelfs aan het eind van een ontsluiting, en niet in de loop. Zo draagt de ontsluiting niet overal bij aan een 'spontaan' functioneren van de gemeenschappelijke voorzieningen.

Aansluiting met de omgeving

De gemeenschappelijke ruimten op de begane grond zijn bedoeld voor de bewoners, maar zij kunnen ook opengesteld worden voor mensen van buiten het project. Zo kunnen de fitnessruimte en de ruimte voor 'ontmoeting en voeding' contact bevorderen tussen bewoners en omwonenden.



Treffen und Ernährung: 'ontmoeting en voeding' ook voor de ontmoeting met omwonenden



Ontsluiting Spreefeld

Nawoord

In deze serie kijk ik alleen naar hoe projecten zijn vormgegeven. Voor een antwoord op de vraag of de opzet werkt en of voorzieningen functioneren, en of er elementen gemist worden, is 'nader onderzoek' nodig, dat wil zeggen interviews met bewoners en andere belanghebbenden. Dit valt helaas buiten het bestek van deze serie. Voor meer info over achtergronden en dagelijks leven in het project zie de bijdrage van peter bakker in deze GA: hij bracht een bezoek aan dit project!

Bronnen

Brochure: 'at home, collectief bouwen en wonen', uitgave van het Deutsches Architekturmuseum, 2018
<https://psh.urbamonde.org/#/en/community/23>
<http://righttobuildtoolkit.org.uk/case-studies/spreefeld-genossenschaft-berlin/#>

Logeren bij een cluster in Spreefeld

Tijdens een bezoek aan Berlijn, voorjaar 2018, mochten mijn vriendin en ik de logeerkamer van Spreefeld gebruiken. We zijn daarbij ook een paar keer in de grote keuken-woonkamer van een van de clusters geweest. Daar hebben we het ontbijt voor de clustergroep verzorgd en we mochten er ook bij een feestje zijn. Zo konden we de sfeer proeven, met verschillende bewoners spreken en zien hoe de grote cluster-keuken-huiskamer in de praktijk voor deze clustergroep werkt.

Het toevallige treffen

Omdat de groep van deze cluster eten gezamenlijk inkoop en dat eten in de keuken-huiskamer te vinden is, wordt daar veel ontbeten en 'warm gegeten'. Alleen, met een klein groepje of met de hele groep. Net hoe het uitkomt.

De kans dat je er iemand treft is redelijk groot. Mij kwam dat heel aantrekkelijk over. Een deel van het genot van gemeenschappelijk wonen is immers het toevallige treffen. Even praten, alleen gedag zeggen, een langer gesprek hebben of niets zeggen en de krant lezen, je email bijhouden of uit het raam staren. Met wisselende groepsbewoners, met zowel volwassenen als kinderen.

Levendig gemeenschapsleven

In zo'n gemeenschappelijke ruimte waar ook gegeten wordt – meerdere huishoudens in deze cluster hebben in hun eigen woning geen echte kookgelegenheid laten aanbrengen – ben je langer aanwezig dan bij de wasmachines, de brievenbus of de fietsenshuur. Statistisch is de kans dus groter dat er tegelijk met jou ook iemand in de keuken-huiskamer is en dat betekent een grotere kans op toevallige contacten.

Deze ervaring sluit aan bij mijn 'stelling': hoe soberder privé voorzieningen hoe makkelijker het is om een levendig gemeenschapsleven te hebben.

Overigens zie je in Spreefeld bij thuiskomst of weggaan niet dat er iemand in de gemeenschappelijke ruimte aanwezig is. De ruimte ligt aan de eind van een gemeenschappelijke gang. Voor je bij de cluster ruimte bent, ben je al bij je eigen woning.

Nog mooier zou het zijn geweest als je alleen via de gemeenschappelijke ruimte naar je eigen woning zou kunnen. Of dat de toegangshal pal naast de gemeenschappelijke ruimte zou zijn, met een raam en deur tussen de hal en de gemeenschappelijke ruimte.

Flip Krabbendam beschrijft de invloed van de architectuur op gemeenschappelijke leven.

Hoe je het gemeenschappelijke leven organiseert – zoals bij deze cluster in Spreefeld het eten – is een andere belangrijke invloed.

Peter Bakker

Info: www.spreefeld-berlin.de



Elk bouwblok is voorzien van een daktuin



Kim Verheugen

COLUMN

Gewoon een knuffel geven

Ik had een column klaar liggen over eenzaamheid. Het viel me op hoe mensen eenzaamheid verschillend ervaren. De één doet er niet zo moeilijk over en de ander loopt erdoor vast. Ik ben in een gemeenschappelijk wonen project gaan wonen omdat ik meer interactie wilde met mijn burens en maatschappelijk en sociaal gezien meer uit mijn leven wil halen dan ik kan in een woonwijk waar je elkaar alleen kent van het dagelijkse gedag mompelen in het voorbijgaan.

Ik heb dan ook nooit gedacht dat ik me eenzaam kan voelen in de Wonenwijk. Ik heb de afgelopen jaren wat te veel van mijn lichaam geveerd en dit lijf heeft op een bepaald moment keihard gezegd ik stop ermee. Ik heb lang thuis gezeten en zelfs zeven maanden revalidatie achter de rug. In deze tijd heb ik me geen moment eenzaam gevoeld. Diverse mensen uit mijn vriendenkring, familie en de burens van de Wonenwijk zorgden er wel voor dat ik dat ook niet kon. Soms was het zelfs zo dat ik me expres even in eenzaamheid terugtrok omdat ik die behoefte had. Half februari begon ik weer met werken en ook mijn nieuwe boek kreeg een gezicht. Het leven lachte me toe.

Toen kwam het virus. Het virus wat op zich een mooie naam heeft en waarvan de naam ook op een lekker biertje prijkt. Het duurde niet lang voor de eerste grappen op social media ver-

sturd werden. Het was een dankbaar tijdverdrijf: in tijden van de Corona moet je het vooral niet te serieus nemen en hoe grover, hoe leuker. Ik weet niet meer wanneer bij mij de ommekeer kwam, maar van het ene op het andere moment sloeg bij mij de paniek toe, terwijl ik helemaal niet hysterisch ingesteld ben. Het leek ineens alleen maar over dat virus te gaan en alles veranderde. Ik kon geen grap meer velen en het liefst trok ik mijn puber op schoot om hem nooit meer los te laten. Het werd stil in de tuin en zelfs de kinderen werden binnengehouden. De eerste week absolute stilte was even lekker, maar niet voor lang. De dagelijkse wandeling met buurvrouw M werd opgeschort en buur R had geen koffie meer. Kwam je iemand tegen op de galerij dan werd er ineens spastisch afstand gehouden en de uitgestoken hand moest voorkomen dat je toch te dicht in de buurt kwam. Waar je vroeger bij mij van de vloer kon eten, komt nu je de geur van Dettol tegemoet. Corona en het gedachtengoed van gemeenschappelijk wonen gaat niet goed samen, maar wat gaat er wel goed met Corona en hoe gaan we ons hierdoor slaan? We hebben in de Wonenwijk aardig wat zeventigplussers en onze oudste bewoonster is vierennegentig. Je moet er toch niet aan denken dat... Konden we nog maar terug naar de tijd van flauwe grappen maken, maar de realiteit is hard ingeslagen. Corona is dodelijk en als ze de kans krijgt slaat ze ook toe in de Wonenwijk.

Als ik voor mezelf praat dan zeg ik dat het me niet lekker af gaat. Ik verzand in eenzaamheid. Ik wil de buur die ik altijd in het voorbijgaan een knuffel geef, gewoon weer een knuffel geven, maar het kan niet. Er gaat een kind hard onderuit en ik wil haar troosten... gaat niet. Buur X is jarig en krijgt ook geen verjaardagszoen. Gatverdamme, ik ben het spuugzat. Ik wil dat er weer kinderen leuk spelen in de tuin en niet dat ze drammen en krijsen uit onvrede omdat ze school missen. Ik wil gaan en staan waar ik mag en kan. De Wonenwijk is niet gezellig meer en ik mis het. Ik beseft weer waarom ik hier ben gaan wonen, waarom gemeenschappelijk wonen mijn wijze van wonen is. Ik ben een sociaal mens. Corona is niet sociaal. Op dit moment kunnen we afkloppen dat we verschillende bewoners hebben die positief getest zijn, maar niemand hebben verloren. Ik hoop dat het zo blijft en dat alles snel weer wordt zoals het was. Blijf gezond!



Het gezag van de groep

Van nogal wat woongemeenschappen hoor ik dat na een paar jaar wonen iets van een derde van de bewoners heel actief is: op bijeenkomsten zijn zij er vrijwel altijd bij, ze zijn actief in meerdere werkgroepen, zijn bestuurslid of zijn dat geweest. Een derde is gematigd actief: ze zijn redelijk vaak bij bijeenkomsten en zitten af en toe in een werkgroep.

En dan heb je nog een derde van de bewoners die je vrijwel nooit ziet: zij komen niet bij bijeenkomsten, hebben weinig contacten in de woongemeenschap en aan een werkgroep of commissie zullen ze nooit bijdragen. Misschien dat ze in het begin enthousiast en actief waren, maar al jaren zie je ze niet of hoogstens een keer op straat voorbij lopen en zeg je elkaar goeiedag. De woongemeenschap lijkt voor hen niet meer echt te bestaan of ze staan er vijandig tegenover.

Zo gaat het bij elke vereniging wordt wel gezegd: een derde actief, een derde matig actief, een derde doet niets en zie je niet. "Accepteer het maar", wordt er dan bij gezegd.

Toch een probleem

Maar wordt het ook echt geaccepteerd? Waarom worden dan, als thema op de bijeenkomsten van de landelijke vereniging, telkens weer onderwerpen voorgesteld als: 'niet-mee-doende leden', aannamebeleid en omgaan met conflicten? Kennelijk ervaren woongemeenschappen het niet meedoen van een redelijk grote groep van bewoners toch als een probleem. En is dat gek? Je hebt voor een woongemeenschap van een bepaalde grootte gekozen. Bijvoorbeeld omdat je hoopt op veel verschillende, leuke contacten in je directe omgeving.

Je hoopt bijvoorbeeld op veel verschillende contacten in je directe omgeving

Ontwikkelingen tegenhouden

Daarbij kan het gebrek aan deelname sommige ontwikkelingen stroperig maken of zelfs tegenhouden. Zoals bij de woongemeenschap waar ik woon, toen we de mogelijkheid van zelfbeheer onderzochten.

Veel van de wel actieve bewoners stemden tegen verder onderzoek omdat zij verwachtten dat er te weinig actieve mensen zouden zijn om de extra verantwoordelijkheden en werkzaamheden aan te kunnen.

Betekent dat dan niets?

Waarom eigenlijk zien zo veel bewoners wonen in een woongemeenschap als iets vrijblijvends? Je hebt er toch voor gekozen? Je hebt toch een intentie-verklaring tot deelname ondertekend? Betekent dat dan niets? "Als ik druk voel, kom ik tot niets". Heb je dan niet gewoon zin om er bij te zijn of iets aan te pakken? Of de sfeer mede te bepalen?

En hoe doe je dat met je werk als je geen zin hebt? Ja, dat is iets heel anders. Oh ja? Geld? Echt?

Iets met gezag

Werk en wonen vergelijkend vroeg ik met af of het iets met gezag te maken heeft.

In woongemeenschappen in Nederland heeft doorgaans iedereen gelijke zeggenschap. Een groot goed vind ik. Er is geen leider, je moet er samen uit komen, ieder is mede verantwoordelijk voor zijn of haar contacten en voor het geheel.

Maar wat als iemand geen verantwoordelijk neemt, zich terugtrekt, het aan anderen overlaat?

Bij een bedrijf gaat je chef, manager, coördinator of iemand van personeelszaken met je praten. Is er iets? Kan ik je helpen? En als dat tot niets leidt: daar is de deur, oftewel: sancties.

Met thuiswonende kinderen die zich terugtrekken, niet meer mee eten en geen klusjes op zich nemen, ga je praten. Is er iets aan de hand? Baal je ergens van? En je zegt: ik vind wel dat je er bij hoort.

Niet zo wenselijk

'Ontslaan' is er bij een woongemeenschap niet mogelijk. Je moet het wel erg bont maken voor dat de huurbescherming niet meer geldt. En dat is helemaal zo als de woning eigendom van de bewoner is.

De harde manier lijkt ook niet zo wenselijk en ook niet waar je mee zou moeten beginnen als je er van uit gaat dat 99% van de woongemeenschap bewoners er om positieve redenen bij is gekomen.

Een open gesprek aan gaan, is een beter begin. Samen kijken naar wat er is. Soms is er een misverstand of conflict. Soms wil iemand eigenlijk weg: kan de woningcorporatie helpen?

Een open gesprek aan gaan, is een beter begin. Samen kijken naar wat er is.

Maar zulke gesprekken komen er bij de meeste woongemeenschappen die ik ken zelden van. Lastig is dat je sommige mensen ook echt niet meer tegenkomt. En die enkele keer dat het wel zo is, begin je ook niet zomaar over het meedoen. En namens wie of wat zou je dat dan kunnen doen? Namens jezelf?

Namens de woongemeenschap? Ja, misschien wel. Het 'gezag van de groep', de zeggenschap van de groep. De woongemeenschap heeft hier een belang, een belang van het geheel, van het goed functioneren. Zowel het belang van sociaal functioneren, als de werkzaamheden die er zijn.

Hoe organiseer je zo'n gesprek?

Wanneer neem je een besluit daartoe? En wie voert het uit? Het bestuur? Enkele leden die dat op zich nemen?

Elkaar aanspreken

Op wat voor manier dan ook, ik denk dat het goed zou zijn. Ter verlevendiging van je woongemeenschap. Om elkaar er bij te houden. Om het levendig te houden of weer levendig te maken.

Gewoon een afspraak

Deelname aan een groep kun je zien als een afspraak. Het is natuurlijk ook gewoon een afspraak.

Aan een afspraak kun je worden gehouden. Je zult alleen moeten afspreken wie dat namens de groep doet. En bedenken en regelen wat de voorwaarden daarbij zijn.

In plaats van gezag kan het ook structuur zijn. Of cultuur, de cultuur van elkaar aanspreken.

Elkaar tegenkomen

Schep en koester gelegenheden om elkaar tegen te komen. De architectuur kan daarin heel erg helpen. Samen eten en/of samen eten inkopen en vooral ook in de groepsruimte eten. Van elkaar verwachten dat iedereen in een werkgroep zit en de bewonersvergaderingen bijwoont.

Elkaar regelmatig tegenkomen geeft betere mogelijkheden om dingen ongedwongen te zeggen, dan dat je er voor moet aanbellen. Maar doe dat laatste

wel als dat nodig is. Houdt elkaar er bij.

Er zijn ook woongemeenschappen waar iedereen er wel bij blijft. Het eten is daar bijvoorbeeld samen geregeld en in de gemeenschappelijk ruimte te vinden, waardoor men er ontbijt, samen of alleen. En er warm eet, ook weer samen, in een klein groepje of alleen. Er wordt gevraagd hoe het zit als een bewoner zich een tijdje terugtrekt.

Peter Bakker

Gemeenschappelijk wonen in Spanje

Het begrip co-housing wordt vooral geassocieerd met landen in noord-Europa. Om te beginnen met Denemarken, gevolgd door andere landen in Scandinavië, Nederland, Duitsland en Zwitserland. Zuid-Europa blijft daarbij enigszins achter. Toch gebeurt er daar ook wat, met name in Spanje: de site cohousingpain.org vermeldt meer dan 50 projecten, en die lijst is zeker niet volledig. Toch zijn dat er duidelijk minder dan in Nederland; 80% van de genoemde projecten zijn overigens nog in wording.

Ik maakte een rondreis langs een min of meer willekeurige greep van vier projecten; helaas gingen er twee van die bezoeken niet door vanwege de Covid-19 pandemie. Het eerste project dat ik bezocht was Puerto de la Luz, in Malaga. Dit is een reeds bestaande woongemeenschap voor ouderen, volgens een stramien dat in Spanje een paar keer werd gekopieerd en flink afwijkt van de woongemeenschappen voor ouderen die op veel plekken in Nederland verschijnen.

'Van dit type zijn er vier in Spanje, waarvan drie in Malaga en één in Madrid', zegt Pacuita, een van de oprichters. Waarom drie in Malaga? Goed voorbeeld doet goed volgen.

Ontstaansgeschiedenis

De ontstaansgeschiedenis van Puerto de la Luz begint in 2002 en is best bijzonder. Al vanaf 1995 stond elders in Malaga een woongemeenschap die door een klooster werd opgericht: Santa Clara. Kennelijk draaide deze goed en voorzag ze in een behoefte, zodat in 2002 het idee ontstond om iets

vergelijkbaars op te zetten. Een non trok haar habijt uit, trouwde met een advocaat en verzamelde wat vrienden om zich heen, voornamelijk leraren en vier (!) pastoors die ook de kerk vaarwel hadden gezegd. Iedereen legde geld in. Na een periode van groepsvorming, het vastleggen van statuten en het zoeken naar grond, vergunningen en architecten, werd in 2008 met de

bouw begonnen. Al vrij snel was het geld echter op. De rapen waren gaar toen bleek dat de non en haar partner 10% van het ingelegde geld als beheerskosten aan zichzelf hadden toegekend.

Herstart

Een ruzie, faillissement en een herstart - zonder non en advocaat - volgden. De resterende deelnemers moesten nog meer geld inleggen, maar door het faillissement werd eigenlijk een deel van de bouwkosten gedragen door de eerste set crediteuren: banken en bouwbedrijven. In 2010 werden de woningen opgeleverd.



Wat opvalt bij het complex is de forse stalen poort aan de oprit van het terrein, compleet met bewakingscamera. ‚Hier bellen voor de receptie’. Helaas niets bijzonders: veel huizencomplexen worden hier bewaakt. Bij binnenkomst in het gebouw word ik ontvangen door een bestuurslid, Mary. Ik hoor een raar ritmisch geluid. De castagnettenclub is iedere maandag om 17u bezig in de gemeenschapsruimte. We zijn immers in Andalusië. Waar we in Nederland een zangclubje zouden hebben, zijn er hier 14 personen bezig met hun plaatselijke (en handzame) muziekinstrumenten.

Gemeenschappelijke ruimten

Ik word naar een van de appartementen begeleid. Zo zijn er in totaal 60. De vereniging heeft altijd een paar appartementen beschikbaar voor tijdelijke gasten, bijvoorbeeld voor kinderen van vaste bewoners. Alle appartementen zijn ongeveer 40 à 50m², bestaande uit woonkamer, slaapkamer, badkamer, keukentje en een ruim balkon op het zuiden en met zicht op zee (al is de zee 6 km verderop).

En dan komt er een indrukwekkende lijst van gemeenschappelijke ruimten (waarbij ik me afvroeg of het niet wat zuiniger kon door zaken te combineren): gezelligheidsruimte annex terras; buitenzwembad; eetzaal; gym- en fysiotherapie ruimte; meditatie ruimte; bibliotheek annex leesruimte; filmzaal; lezingen- en vergaderingruimte - en wellicht vergeet ik er nog een paar.

Natuurlijk ook een keuken en een wasruimte - maar die zijn voor gebruik door het personeel (‘We gaan toch niet zelf onze was doen?’). Buiten nog een petanque-baan met daarnaast plek voor maaltijden die je buiten bereidt, zoals bijvoorbeeld barbecue en - natuurlijk - paella (dat doen de bewoners wel zelf). Er zijn nog meer gemeenschappelijke ruimten; maar de lijst die dan volgt laat me toch een beetje de wenkbrauwen fronsen. Te beginnen met een opslagruimte voor rolstoelen, rollators, in-fuuspalen en dergelijke. Dan een ka-



De bibliotheek, één van de vele gemeenschappelijke ruimten

merkte voor de huisarts, die hier iedere donderdag praktijk houdt. Tot daar aan toe. Maar dan zijn er vier kamers, gelukkig allemaal niet in gebruik: kamertjes met een soort ziekenhuisbed, met zuurstof en aansluiting voor bewakingssapparatuur. En vervolgens een soort verblijfsruimte voor verplegend personeel (gelukkig nu ook niet bezet). Ben ik in een soort verpleeghuis-inzelfbeheer beland? Nee, dat is beslist niet het idee. Voorwaarde om er te mogen komen is dat je gezond bent. En het uitgangspunt is om het gezellig met elkaar te hebben; en dat je niet wil dat je weg moet van de vertrouwde mensen om je heen. Naar een ziekenhuis? Alleen als het echt niet anders kan, en dan zo kort mogelijk. Vandaar die ziekenhuis-achtige kamertjes.

Verschil in zienswijze

Allemaal gezelligheid dus? Jawel, maar er zijn ook wat spanningen. Er is op meerdere punten een verschil in zienswijze tussen enerzijds de oprichters en anderzijds mensen die er later zijn komen wonen. Het spitst zich vooral toe op de vraag in hoeverre ben je mede verantwoordelijk voor het geheel. Bij de selectie van nieuwe bewoners krijgt het punt gemotiveerd zijn zeker aandacht. Maar op dit moment is er meer leegstand dan belangstelling.

Toch is het merendeel van de bewoners actief. Of door initiatieven te

nemen voor gezelligheidsactiviteiten, of in het bestuur, of in werkgroepen; als voorbeeld: de tuingroep. Die wroet overigens niet zelf in de aarde – die klus is voor de hovenier. En een roulerende klus, waar ook velen aan bijdragen, is de ‚oproepdienst’ voor bewoners die plots ziek worden en voor bezoek dat onaangekondigd aan de poort komt. Wel met het verzoek ‚Tussen 23.00 uur en 6.00 uur, alsmede tijdens de siësta, alleen bellen in echte noodgevallen’

Walden XXI in Sant Feliu de Guixols

In Sant Feliu de Guixols, aan de Costa Brava, is een Centraal Wonen project voor ouderen in wording: Walden XXI. De insteek is anders dan in Puerto de la Luz, maar mogelijk wel met vergelijkbaar resultaat.

Het concept ontstaat hier binnen El Sostre Civic, een overkoepelende organisatie vergelijkbaar met het Nederlandse Vrijcoop of het Duitse Miets-häusersyndikat (credo: onroerend goed moet onttrokken worden aan de vrije markt van speculatie om het duurzaam terug te kunnen geven aan bewoners). Een lid van die organisatie ontwikkelde daar het idee om in ‚zijn’ stadje iets op te zetten voor ‚zijn’ generatie. Samen met een tiental anderen werd begin 2018 een initiatiefgroep gevormd. En die ging voortvarend te



Ze kochten een vervallen hotel en huurden een architect in

De huidige buitenkant van het gebouw en Juan, een van de oprichters, op het dakterras in wording.

werk: binnen krap twee jaar vonden ze een kleine 30 geïnteresseerden die ook bereid waren om ieder 45000 Euro te investeren, ze kochten daarmee een vervallen hotel en huurden een architect in. De bouwplannen zijn bijna klaar om voor te leggen aan de gemeente en aan de banken, o.a. de Triodos en een Italiaanse ethische bank. Ze hopen dat de verbouwing in april 2021 kan beginnen.

Ik zou met meerdere mensen van het bestuur praten, maar dat gaat niet door: coronavirus gevaar. Eén van de initia-

tiefnemers, Juan, trotseert het gevaar en leidt me rond in het gebouw. Ik zie puin en afgebroken muren en hoor veel mooie plannen. Er komen 31 appartementen en gemeenschappelijke ruimten: twee dakterrassen, gedeelde logeerkamers, garage voor de deelauto, gezelligheidsruimten, eetzaal, waskeuken, keuken (voor gebruik door personeel!) en, ja, ook kamers voor extra krakkemikkige leden met daarnaast vertrekken voor medisch personeel. Verder staat ook duurzaamheid in het credo van de groep.

Tenslotte

Twee projecten kon ik vanwege corona helaas niet bezoeken. Allereerst Ecovila Amat (<https://ecovilamat.org>), aan de rand van de Pyreneeën. Het gaat hier om een klein Ecodorp in wording. En verder Cohabitatge Sant Hilari Sacalm, Catalonië. Een 'gewoon' doorsnee centraal wonen project en eveneens in wording.

Miha Fuderer

Gehoord • Gezien • Gelezen

Naar een **nieuwe economie?**

De Volkskrant van 11 april '20 bekijkt economische vergezichten, bij problemen die al lang sluimeren en door de c-crisis eenvoudig opgelost kunnen worden. Bijvoorbeeld het kwijtschelden van schulden en of het eindelijk geen tijd wordt voor een basisinkomen. 'Nu overal ter wereld overheden hun burgers minimale inkomensgaranties geven, lijkt een basisinkomen dichterbij dan ooit'. Australië deelt aan 8 miljoen mensen 750.- dollar per maand uit. In de Verenigde Staten kunnen noodlijdende burgers cheques van 1200.- dollar krijgen. En zelfs de Financial Times wil een basisinkomen ter sprake brengen.

In Nederland hoor je ook van gespreksgroepen die 'een nieuwe economie' als uitgangspunt hebben. Aan de universiteit van Amsterdam is een groepje (vrouwen) eco-

nomen bezig met een andere, 'educatieve-economie' te ontwerpen voor middelbare scholen.

Oorzaken van de onevenwichtige economische groei vragen een globale aanpak, maar dan wel beginnen op lokaal niveau, schrijft Berto Aussems in ZOZ van Omslag in de rubriek Andere Tijden.

Manifest wetenschappers

Ook op 11 april presenteerde een groep van 170 in Nederland werkende wetenschappers een manifest aan politici en burgers met een klemmend pleidooi om beleid en visie te ontwikkelen voor het tijdperk ná corona. Zij noemden vijf doortastende maatregelen om Nederland radicaal duurzamer en eerlijker te maken. Voor de tekst en de lijst van ondertekenaars zie www.globalinfo.nl, zoekterm Nederland ná corona. (ZOZ 157)

Van mondiaal gesleep naar **radicale regionalisering**

Schreef Jan Juffermans in zijn pleidooi voor een meer regionale productie

,Ik realiseerde me eens te meer hoe krankzinnig onze huidige economie nu draait. Bloemen uit Kenia verkopen we via de veiling in Aalsmeer door aan Japan, zonder vliedschaamte. Het gaat dag en nacht door, ook met grote vrachtvliegtuigen en miljoenen containers op schepen.

Een logistieke mallemlen, mede doordat op de brandstof van schepen en vliegtuigen nog steeds geen belasting wordt geheven en allerlei milieu- en gezondheidsschades bovendien niet worden meegeteld in de prijzen'

Juffermans noemt in dat verband o.a. het promotieonderzoek van Stefanie Boge van het Wuppertal instituut in Duitsland. Zij keek naar de afstanden die werden afgelegd voor een simpel toetje, een potje aardbeien-yoghurt, met etikel en dekseltje. Ze kwam uit op ruim 8.000 km, maar bleek nog 24.000 km te zijn vergeten, namelijk voor de koeien en bauxiet voor het aluminium dekseltje,

beide uit Brazilië ingevoerd. Dus totaal werden ruim 32.000 km afgelegd. En met een paar happen is het potje leeg!

Aan het eind van het artikel noemt Jan Juffermans 12 voordelen van regionalisering, zoals sociaal contact. Het biedt veel meer feed back mogelijkheden tussen producenten en consumenten, en natuurlijk veel meer sociale contacten. En een beter inkomen voor boeren en tuinders, plus een versterking van de lokale democratie: Door meer focus op de regio (provincie, gemeente, waterschap) wordt het belang van het actief volgen van en het participeren in de politieke besluitvorming groter en ook interessanter. (ZOZ 157 v. Omslag)

Door meer focus op de regio wordt het belang van het participeren in de politieke besluitvorming groter

In het **verlaten** zomerparadijs

Gewoonlijk spuwt de veerboot van Texel deze voorjaarsweekenden hordes toeristen uit. Nu is het stil, doodstil. Alsof het eiland even is teruggereisd in de tijd. Sommige eilanders genieten er stiekem van'. Schrijft Lodewijk Dros in een leuk artikel in Trouw van 25 april.

Sommige oudere mensen die een huisje op het eiland hebben gebruiken dat als een soort vrijwillige quarantaine, Kunnen ze lekker langs een verlaten strand lopen of in de duinen wandelen. Lezen in de Texelse

Courant hoe goed de gemeente de inwoners (6.500) op de hoogte houdt van het aantal besmettingen, maar ook van de problemen van de visserij omdat de restaurants op het eiland gesloten zijn en de garnalenpelsters in Marokko ook die anderhalve meter afstand moeten aanhouden!

HT





Findhorn: een andere manier van leven

Leefgemeenschap Findhorn is een inspiratiebron voor mensen die op zoek zijn naar innerlijke groei en een duurzame leefwijze. Het is in de loop der jaren uitgroeid tot een prachtig ecodorp aan een baai in het noordoosten van Schotland. Het dorp is bijna geheel zelfvoorzienend.

Het pad naar liefdevol gedrag begint voor de Findhorn gemeenschap bij innerlijke vrede. De gemeenschap heeft bewondering en spot gekregen met haar ethos van innerlijke spiritualiteit en zorg voor het milieu. Maar ieder jaar trekt het duizenden bezoekers, ook uit ons land, die zich laten inspireren in allerlei workshops en cursussen.

Het ecodorp is in de jaren zestig ontstaan. De drie oprichters, Peter en Eileen Caddy en hun vriendin Dorothy Maclean woonden in een kleine blauw-witte caravan op een stukje land van de naastgelegen vliegbasis van de Royal Air Force. Op de nabijgelegen stranden zijn overblijfselen van verdedigingen uit de Tweede Wereldoorlog. Antitank-blokken zitten tussen de duinen en afbrokkelende bunkers liggen half verscholen in het zand.

Maar te midden van dit militaire landschap en het geweld van gevechtsvliegtuigen stonden zij aan de wieg van een gemeenschap gebaseerd op liefde en vrede. De gemeenschap breidde zich snel uit met mensen met een alternatieve leefstijl. Sterk geïnteresseerd in een

natuurlijker bestaan, waarbij geld of bezit geen rol van betekenis speelden. Verbondenheid met de natuur en aandacht voor elkaar stonden voorop.



• De stokoude caravan van de oprichters

De idealisten van vandaag zijn de realisten van morgen
(Jan Tinbergen)

Leef- en leercentrum

In 1970 arriveerde een jonge Amerikaan, David Spangler, met zijn vriendin Myrtle Glines in Findhorn. Spangler ontwikkelde spirituele en meditatieve cursussen en definieerde het spirituele karakter van de leefgemeenschap. Vanaf die tijd kwam het accent meer en meer op Findhorn als leef- en leercentrum te liggen.

Vrolijk ogend dorpje

Clasien van der Elst, bewoonster van Centraal Wonen Ede en haar vriend Wouter bezochten een paar jaar geleden Findhorn. Zij vertellen over hun aankomst: 'De zon schijnt en we zien een vrolijk ogend dorpje dat ons aan een vakantiepark aan een zuidelijke kust doet denken. Met knusse restaurantjes, intieme winkeltjes, galerietjes, maar ook een wijkje met speels uitgevoerde woningen'.

Rondleidingen geven meer inzicht in de leefgemeenschap. 'Onze groep gaat eerst naar de groentetuin waar alles begon. De tuin is niet groot maar voelt weldadig aan. In een hoekje staat een stokoude caravan van de oprichters. De caravan ziet er na vele dienstjaren

gammel uit. De inmiddels hoogbejaarde Dorothy Maclean bezoekt nog dagelijks het meditatie centrum. De tuin wordt onderhouden door vrijwilligers vanuit de hele wereld, zoals het groepje luid kwebbelende Japanners dat met kruiwagens en een stapel tuingereedschap door het klaphek naar binnen-stapt'.

Met hun gids vervolgen ze hun rondgang: 'Gemeenschappelijke gebouwen en het woonwijkje zijn duurzaam gebouwd, en origineel van vorm. We zien een kasteelachtige woning die is opgebouwd uit whiskytonnen! Achter oplaadpunten staan elektrische deeltauto's, klaar voor algemeen gebruik. Kloppend hart van het project is de Universal Hal, een prachtig gebouw dat indruk maakt. We krijgen er een inspirerende lezing over de Findhorn Community'.

Met elkaar en voor elkaar

Zoals iedere leefgemeenschap kent ook Findhorn allerlei gezamenlijke activiteiten. Bijvoorbeeld het bouwen of onderhouden van gebouwen, vergaderen, werken in de moestuin, het organiseren van cursussen, workshops en evenementen. De taken zijn onderverdeeld in werkgroepen. Daarnaast zijn samen koken en eten in één van de gemeenschappelijke ruimten een belangrijk samenbindend element. Naast een grote keuken staan tientallen tafels en banken. Iedereen is welkom om aan te schuiven voor het dagelijks diner. Het eten komt grotendeels uit eigen teelt. Tussen de huizen vind je tuinen met kruiden en fruitbomen. En ook een grote moestuin waar groenten en fruit op een natuurlijke en gifvrije manier worden geteeld.

Ecologie als uitgangspunt

Niet alleen voor de voedselvoorziening, maar ook voor de huizen is ecologie als uitgangspunt gekozen. Veel woningen en gemeenschappelijke gebouwen zijn gemaakt van gerecyclede en natuurlijke materialen, zoals hout en natuursteen. De nieuwere en modernere huizen zijn zeer goed geïsoleerd, op het zuiden gericht en voorzien van



Veel woningen zijn gemaakt van gerecyclede en natuurlijke materialen



Eén van de gemeenschappelijke ruimten

warmtepompen. Ook zijn ze grotendeels uit hout gebouwd. Op de oude en de nieuwe huizen zijn zonnepanelen geplaatst. Daarnaast staan op het terrein eigen windmolens. Voor de verwarming van veel huizen wordt gebruik gemaakt van een biomassa-verwarmingsinstallatie. Met grondstoffen gaat de gemeenschap behoedzaam om. Organisch afval wordt gecomposteerd en gebruikt in de tuinen. Het overige afval wordt gerecycled. Er is zelfs een eigen rioolwaterzuivering. En vanzelfsprekend wordt er van alles gedeeld. Zo is er bijvoorbeeld een gemeenschappelijke gereedschapschuur.

Openheid naar buiten

Clasien en Wouter hebben Findhorn niet als een naar binnen gekeerde com-

mune ervaren. Maar juist als een gemeenschap die op de buitenwereld is gericht. Het ecodorp telde tijdens hun bezoek meer dan vierhonderd inwoners. En geven ze aan: 'Het educatief centrum heeft wereldwijde invloed. De gemeenschap heeft geen formele doctrine of geloof. Het biedt een scala aan workshops, cursussen en conferenties. Dit alles is bedoeld deelnemers te leren hoe je duurzaam kunt leven en spirituele waarden in het dagelijkse leven kunt toepassen. Het trekt jaarlijks duizenden bezoekers vanuit de hele wereld om kennis en inspiratie op te doen'. Het cursusprogramma wordt verzorgd door de stichting Findhorn Foundation. De stichting werd in 2006 ook een trainingscentrum van de Verenigde Naties dat gespecialiseerd is in milieubeleid en duurzaamheid.

Noodgedwongen thuisblijven

De huidige corona pandemie speelt ook Findhorn parten. Zo konden de geplande bezoeken van paas-deelnemers niet doorgaan. Maar de Findhorn bewoners zorgden voor een inventieve oplossing. Zij hebben de mensen die noodgedwongen thuis moesten blijven gestreamd met andere thuisblijvende paas-deelnemers. Op die manier was er toch waardevol onderling contact. Een Nederlandse thuisblijver vertelde enthousiast over gesprekken met een ook thuisblijvende jongeman in India.

Regionalisering

Findhorns visie is er een van transitie: de gemeenschap stimuleert de invoering van lokaal geld, carpoolen, lokale productie van voedsel, ambachtelijke productie, regionalisering als tegengif tegen de klimaatverandering en streeft naar duurzame oplossingen. De Findhorn Foundation neemt dan ook actief deel aan de Transitiebeweging.

Permacultuur

Zowel binnen Findhorn, als de Transitiebeweging is veel aandacht voor permacultuur. Een wetenschap voor het ontwerpen van de menselijke leefomgevingomgeving op een manier die ecologisch duurzaam en economisch stabiel is. De wereldwijde Transitiebeweging wil lokale veranderingen in gang zetten en steunt lokale economieën.*)

Tot slot

Wie naar Findhorn gaat, komt in aanraking met de filosofie dat de arbeidsvreugde niet zit in het werk dat je doet, maar in je houding ten opzichte van je werk en je innerlijke creatieproces. Dat laatste doe je vooral door innerlijk te luisteren. Dan ben je in staat een diepere bron van kennis aan te boren. Door jezelf met hart en ziel in te zetten voor elke taak die je wacht, kun je langzaam maar zeker een nieuw en sterker bewustzijn van jezelf en (jouw plaats in) de wereld ontwikkelen. De planeet wordt gezien als een levend en bewust organisme. Door samen te werken met de aarde en alle activiteiten te verrichten in harmonie met de natuur, krijg je niet alleen veel betere resultaten in je werk, maar ook nieuwe en creatieve inzichten.

Van de drie oprichters stierf Peter Caddy in 1994 en Eileen eind 2006. Dorothy woonde een aantal jaren in Noord-Amerika voordat ze terugkeerde naar de gemeenschap waar ze tot haar dood in maart 2020 heeft gewoond. De vrijdenkers van de jaren zestig zwommen tegen de stroom in, maar nu zijn hun ideeën over ecologische duurzaamheid mainstream.

CA

*) Interessant is in dit verband de site van duurzame burenen: <http://www.duurzameburenen.nl/> - platform Duurzame en Solidaire Economie: <https://platformdse.org/> en <https://transitiontowns.nl/transitie-nederland/>

Bronnen: <https://groennieuws.nl/utopia-findhorn-het-grootste-ecodorp>
<https://tallsay.com/page/4294988700/findhorn-foundation-een-andere-manier-van-leven> / <https://www.britannica.com/biography/David-Spangler>
<https://evolutiegeds.nl/rob-hopkins-transitiebeweging>

Vereniging Gemeenschappelijk Wonen

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht
 Telefoon: 06-13015869
 Bank: NL69 INGB 0002015796
 Internet: www.gemeenschappelijkwonen.nl
 Mail: info@gemeenschappelijkwonen.nl

Lidmaatschap en abonnement Gewoon Anders

- Contributie voor woongemeenschappen van minder dan 25 huishoudens: € 4,00 per huishouden
- Voor woongemeenschappen van 25 of meer huishoudens: € 37,50 + € 2,50 per huishouden
 In beide gevallen is dit inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Woongemeenschappen in oprichting: € 25,00 (onafhankelijk van aantal huishoudens)
 Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Donateurschap: € 12,00
 Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Losse abonnementen: € 10,00 (opzeggen voor 1 oktober)

Bestuur

Peter Bakker (voorzitter)
 Marcel Leentvaar (secretaris)
 Gerard Franse (penningmeester)
 Bram Arnold (gewoon lid)

Bureau

Tienta Verlegh

Algemene informatie

Kijk op www.gemeenschappelijkwonen.nl voor:

- Adressen aangesloten woongemeenschappen
- Consulenten
- Verwante (ook buitenlandse) organisaties
- De digitale 'Gewoon Anders'
- Het logeernetwerk
- Studiemateriaal en allerlei actuele informatie over gemeenschappelijk wonen

En ook voor informatie over:

- Adressen van andere woongemeenschappen
- Uitgebreide informatie voor initiatiefgroepen en bestaande woongemeenschappen

Prikbord

Voor woongemeenschappen die nieuwe bewoners zoeken en voor mensen die op zoek zijn naar een woon-gemeenschap is er de gratis site: www.woongroep.net

Forum

www.gemeenschappelijkwonen.nl/forum

Twitter accounts

@centraalwonen
 @CohousingNL
 @GemWonenDag

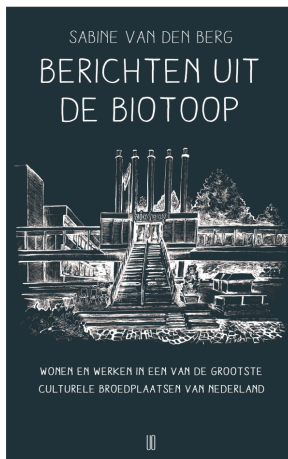


Schrijver Sabine van den Berg heeft tot voor kort met haar gezin in de Biotoop in Haren gewoond - het terrein van het voormalig biologisch centrum van de universiteit van Groningen.

Vorig jaar verscheen haar boek met mooie verhalen en tekeningen over deze woon/werkgemeenschap met als titel 'Berichten uit de Biotoop' - Wonen en Werken in één van de grootste culturele broedplaatsen van Nederland.

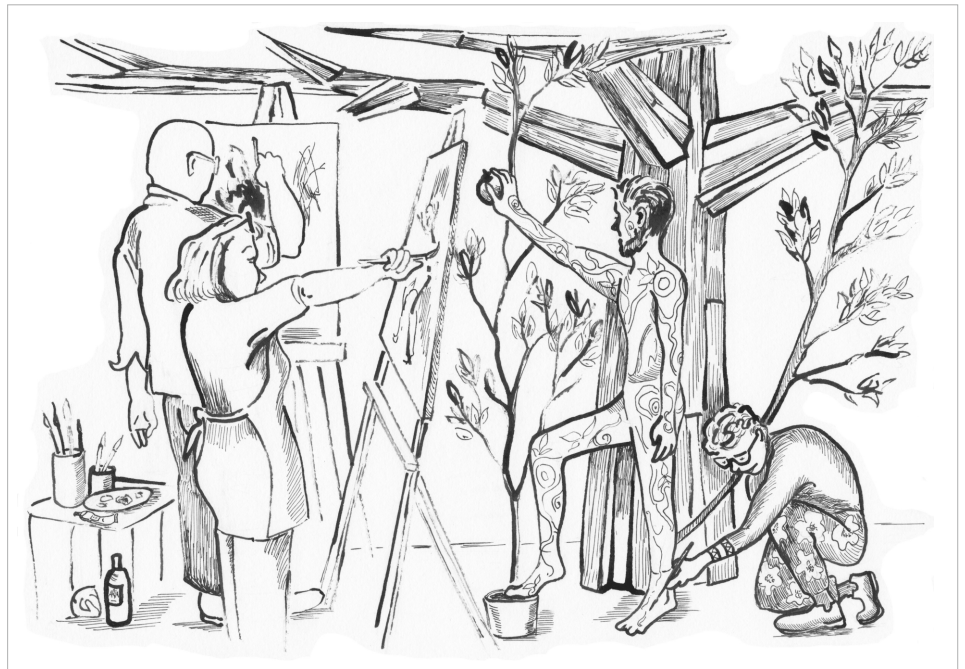
Het omslag vermeld o.a.: 'Nog nooit leefden we samen met zoveel gelijkgestemden'.

Hiernaast één van haar verhalen en tekeningen, dd. mei 2017



www.sabinevandenbergh.com

Nieuw bericht uit de Biotoop



Verf

Een jongen in een strakke spijkerbroek staat met ontbloot bovenlijf tegen een boom van sloophout. In zijn hand heeft hij een appel. Zijn voet rust op een emmertje waaruit een paar gebladerde takken steken. Zijn huid en broek zijn beschilderd met takken en bloesems, het patroon loopt door tot aan zijn gezicht. Zelfs zijn haar is groen, met hier en daar een bloemblaadje. Met een beetje fantasie kun je in dit tafereel een mythische jongeling zien die een appeltje aan een godin aanbiedt.

Een dame zit gehurkt aan zijn voeten. Ze doopt haar penseel in een klodder verf op haar palet en beschildert zijn enkels en tenen. Rond het tweetal staan ezels met daarachter schilderende mensen. Het is doodstil in de schilderhoek achter in het restaurant van vleugel F.

Sinds een jaar organiseert Alette hier elke eerste zondag van de maand een open atelier, tegelijk met het open podium in vleugel F. Op dat open podium treden dichters en bands op. Ik lees er mijn nieuwste *Berichten uit de Biotoop* voor. Iedereen uit Haren en omstreken mag aanschrijven.

Soms schilder of teken ik mee met het open atelier. Alette komt steeds met verrassende modellen: een schaker, een celliste, een zangeres, een orgelman, een kippenboer en nu dus een *bodypainter* in actie.

Voor wie hoopt op volledig naakt, valt de opstelling misschien wat tegen; maar die bezoekers komen dan ook niet om te schilderen, die drinken liever een kop koffie. Op de ezels ontstaan wilde boselfen met appels in hun klauwen, een enkeling schildert ook de *bodypainter* erbij.

Ineens valt er een schaduw over mijn vel papier. Naast me staat de imposante gestalte van Cor. Samen met Frank en Houtje vormt hij het team van technische-dienstsuperhelden dat onze Biotoop leefbaar houdt. Overstromingen, verstoppingen, kou en potentieel elektrocutiegevaar weten ze te voorkomen. Ze bouwen, leggen aan en herstellen; van contactdozen en stoppenkasten tot rioleringsbuizen.

Cor begroet Alette en mij en slaat zijn armen over elkaar. Hij gaat er eens goed voor staan om de boel in zich op te nemen. Ineens zie ik het model met zijn voet op de emmer, de appel in zijn hand en zijn beschilderde lijf door de ogen van Cor. Ik kijk opzij en ja hoor: ik zie hem al grinniken.

'Ach, arme jongen, wat hebben ze nou toch met jou uitgehaald?' zegt hij. 'Je zit helemaal onder de verf!'

Het model kijkt heel even verstrooid op en verstart daarna meteen weer in zijn eerdere pose.

Corona zorgt wereldwijd voor extra fietspaden

Over de hele wereld worden in rap tempo fietspaden aangelegd. Met verf, bordjes of paaltjes krijgt de fietser ineens flink wat extra ruimte. Oorzaak? De coronacrisis. Want ook al worden maatregelen op veel plekken versoepeld, de regel om anderhalve meter afstand te houden blijft. En dus is hutjemutje in het openbaar vervoer reizen geen optie.

Sommige steden hadden al beleid op de plank liggen om fietsvriendelijker te worden, die plannen krijgen nu een flinke boost.

In Brussel, de stad die gemaakt lijkt voor auto's, pakken ze het nog grootschaliger aan. De hele binnenstad wordt een woonerf met een maximumsnelheid van 20 kilometer per uur. Er worden nieuwe fietspaden aangelegd en automobillisten moeten fietsers en voetgangers voorrang verlenen.

Wethouder Marco Te Brömmelstroet geeft aan: 'Iedereen snapt nu dat je anders naar de omgeving kan kijken. De straat is er niet alleen voor het verkeer, maar het is ook gewoon een openbare ruimte. Belangrijk bijvoorbeeld voor spelende kinderen'.

Bron: NOS / Nasrah Habiballah

